

TA'LIM TIZIMIDA NODAVLAT TA'LIM MUASSASALARINING INQIROZGA QARSHI MOLIVAVIY BOSHQARUVNI TASHKIL ETISH

Oltinboyeva Mashhura

Xoliqova Zarnigor

Mamirova Sevinch

JDPU Pedagogika va psixologiya fakulteti

Maktab menejmenti yo'nalishi

820-20-guruh talabalari

Annotatsiya: Ushbu maqola orqali ta'lim tizimida nodavlat ta'lim muassasalarida inqirozga qarshi moliyaviy boshqaruvni tashkil etish moliyaviy xatarlarni yumshatish va ushbu muassasalarning barqarorligini ta'minlash bo'yicha strategiya va chora-tadbirlarni amalga oshirish haqida, O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi O'RQ-637-son Qonuniga ko'ra ta'lim olish shakllari haqida, nodavlat ta'lim muassasalarida inqirozga qarshi moliyaviy boshqaruvning asosiy jihatlari haqida va O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining "Nodavlat ta'lim tashkilotlari faoliyatini takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi qarori bilan qisqacha tanishish orqali ma'lumotlarga ega bo'lishingiz mumkin.

Аннотация: Посредством данной статьи об организации антикризисного финансового управления в негосударственных образовательных учреждениях в системе образования, о реализации стратегии и мер по снижению финансовых рисков и обеспечению стабильности этих учреждений, Республики Узбекистан «Образование на формы обучения согласно Закону Республики Узбекистан №. Получить информацию можно, кратко ознакомившись с постановлением «О мерах».

Abstract: Through this article, the organization of anti-crisis financial management in non-state educational institutions in the educational system, about the implementation of strategies and measures to mitigate financial risks and ensure the stability of these institutions, the Republic of Uzbekistan "Education on the forms of education according to the Law of the Republic of Uzbekistan No. You can get information by briefly familiarizing yourself with the decision "On measures".

Kalit so'zlar: Nodavlat ta'lim muassasalari, ta'lim olish shakllari, ta'lim tizimi, moliyaviy boshqaruv, *moliyalashtirish*, moliyaviy rejalashtirish, moliyaviy nazorat va hisobot.

Ключевые слова: Негосударственные образовательные учреждения, формы образования, система образования, финансовый менеджмент, финансирование, финансовое планирование, финансовый контроль и отчетность.

Key words: Non-state educational institutions, forms of education, education system, financial management, financing, financial planning, financial control and reporting.

Barchamizga ma'lumki ta'lim sohasidagi islohotlar mamlakatimizda olib borilayotgan ijtimoiy-iqtisodiy islohotlarning uzviy va hal qiluvchi yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Prezidentimiz Sh.Mirziyoyev ta'kidlaganidek, "O'zbekistonni rivojlangan mamlakatga aylantirishni maqsad qilib qo'ygan ekanmiz, bunga faqat jadal islohotlar, ilm-ma'rifat va innovatsiya bilan erisha olamiz. Buning uchun, avvalambor, tashabbuskor islohotchi bo'lib maydonga chiqadigan, strategik fikr yuritadigan, bilimli va malakali yangi avlod kadrlarini tarbiyalashimiz zarur. Shuning uchun ham bog'chadan boshlab oliy o'quv yurtigacha - ta'limning barcha bo'g'inlarini isloh qilishni boshladik".¹

O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi O'RQ-637-son Qonuniga ko'ra ta'lim olish shakllari quyidagilardan iborat :

- ishlab chiqarishdan ajralgan holda ta'lim olish (kunduzgi);
- ishlab chiqarishdan ajralmagan holda ta'lim olish (sirtqi, kechki, masofaviy);
- dual ta'lim;
- oilada ta'lim olish va mustaqil ta'lim olish;
- katta yoshdagilarni o'qitish va ularga ta'lim berish;
- inklyuziv ta'lim;
- eksternat tartibidagi ta'lim;
- mudofaa, xavfsizlik va huquqni muhofaza qilish faoliyati sohasida kadrlar tayyorlash.²

Har bir ta'lim tizimi yoki turlari qonunchilik asosida, O'zbekiston Respublikasining bosh qonun va Prezidentimizning qarorlari doirasida moliyalashtiriladi, hattoki, nodavlat ta'lim muassasalari ham.

Ta'lim tizimida nodavlat ta'lim muassasalarida inqirozga qarshi moliyaviy boshqaruvni tashkil etish moliyaviy xatarlarni yumshatish va ushbu muassasalarning

¹ O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.Mirziyoyevning Oliy Majlisga Murojaatnomasi, 24.01.2020, <http://www.pressservice.uz>

² "Science and Education" Scientific Journal / Impact Factor 3.848

barqarorligini ta'minlash bo'yicha strategiya va chora-tadbirlarni amalga oshirishni nazarda tutadi. Bu yerda nodavlat ta'lim muassasalarida inqirozga qarshi moliyaviy boshqaruvning asosiy jihatlari keltirilgan:

1. Moliyaviy rejalashtirish: nodavlat ta'lim muassasalari byudjetlashtirish, prognozlash va moliyaviy maqsadlarni belgilashni o'z ichiga olgan kompleks moliyaviy rejalarni ishlab chiqishi kerak. Bu potentsial xavflarni aniqlash va ularni bartaraf etish uchun tegishli choralarni ko'rishga yordam beradi.

2. Daromad manbalarini diversifikatsiya qilish: Nodavlat ta'lim muassasalari yagona moliyalashtirish oqimiga qaramlikni kamaytirish uchun o'z daromad manbalarini diversifikatsiya qilishga intilishi kerak. Bunga grantlar, xayriyalar, biznes bilan hamkorlik qilish yoki qo'shimcha haq evaziga xizmatlar taklif qilish kiradi.

3. Xarajatlarni boshqarish: xarajatlarni samarali boshqarish nodavlat ta'lim muassasalari uchun juda muhimdir. Bu xarajatlarni muntazam ko'rib chiqish va optimallashtirish, yetkazib beruvchilar bilan qulay shartnomalar tuzish va ta'lim sifatiga putur etkazmagan holda xarajatlarni tejash choralarni amalga oshirishni o'z ichiga oladi.

4. Moliyaviy nazorat va hisobot: Kuchli moliyaviy nazorat va hisobot tizimlarini joriy etish shaffoflik, hisobdorlik va moliyaviy qoidalarga rioya qilishni ta'minlashga yordam beradi. Muntazam moliyaviy hisobot moliyaviy muammolarni o'z vaqtida aniqlash imkonini beradi va ongli qarorlar qabul qilishni osonlashtiradi.

5. Mablag' yig'ish va rivojlantirish: nodavlat ta'lim muassasalari qo'shimcha mablag'larni ishlab chiqarish uchun mablag' yig'ish faoliyati bilan shug'ullanishi mumkin. Bunga tadbirlar tashkil etish, bitiruvchilar tarmog'ini yaratish va moliyaviy barqarorlikni oshirish uchun xayriya yordamini izlash kiradi.

6. Xavflarni boshqarish: nodavlat ta'lim muassasalarida moliyaviy risklarni aniqlash, baholash va kamaytirish uchun risklarni boshqarish tizimi mavjud bo'lishi kerak. Bunga favqulodda vaziyatlarni rejalashtirish, sug'urta qoplamasi va firibgarlik yoki noto'g'ri boshqaruvning oldini olish uchun ichki nazoratni o'rnatish kiradi.

7. Hamkorlik va hamkorlik: Boshqa ta'lim muassasalari, davlat idoralari yoki sanoat hamkorlari bilan hamkorlik qo'shimcha resurslar, tajriba va moliyalashtirish imkoniyatlaridan foydalanish imkonini beradi.

Nodavlat ta'lim muassasalari uchun potentsial inqirozlarni bartaraf etish va ta'lim tizimida uzoq muddatli barqarorlikni ta'minlash uchun moliyaviy menejmentga proaktiv va strategik yondashish muhim ahamiyatga ega.

Ta'lim tizimida nodavlat ta'lim muassasalarining inqirozga qarshi moliyaviy boshqaruvni tashkil etish haqida biz to'la ma'lumotni O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining "Nodavlat ta'lim tashkilotlari faoliyatini takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi qarori orqali olishimiz mumkin. Ushbu qarorning 7-bobi "Nodavlat umumta'lim tashkilotini moliyalashtirish va moddiy-texnik ta'minlash"da ayni mavzuyimizga aloqador ma'lumotlar keltirilgan. Jumladan, ushbu bobning 57-moddasida quyidagilar keltirilgan:

➤ *Nodavlat umumta'lim tashkiloti faoliyati muassis (muassislar) tomonidan tasdiqlangan xarajatlar smetasiga muvofiq moliyalashtiriladi.*

➤ *Nodavlat umumta'lim tashkiloti o'ziga biriktirilgan mol-mulkni va xarajatlar smetasi bo'yicha ajratilgan mablag'larni o'z xohishiga ko'ra tasarruf etadi.³*

58-moddasi bo'lsa quyidagilarni o'z ichiga oladi:

Nodavlat umumta'lim tashkiloti faoliyati quyidagi manbalar hisobidan moliyalashtiriladi:

➤ *Muassis (muassislar) tomonidan ajratilgan mablag'lar;*

➤ *Shartnoma asosida ta'lim oluvchilar va ularning ota-onalari tomonidan to'langan mablag'lar;*

➤ *Dars mashg'ulotlaridan tashqari paytda bo'sh binolar, inshootlar, asbob-uskunalarini ijaraga berishdan tushgan mablag'lar;*

➤ *Xo'jalik faoliyatidan shartnoma asosida pullik xizmatlar ko'rsatishdan olingan daromadlar;*

➤ *Jismoniy va yuridik shaxslarning homiylik xayriyalari, mahalliy va xalqaro tashkilotlarning grantlari;⁴*

Yuqoridagilar moddalar asosida nodavlat ta'lim tashkilotlari moliyalashtiriladi.

³ O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining qarori, 24.12.2019 yildagi 1028-son

⁴ O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining qarori, 24.12.2019 yildagi 1028-son

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O‘zbekiston Vazirlar Mahkamasining Qarori, 24.12.2019-yildagi 1028-son qarori
2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.Mirziyoyevning Oliy Majlisga Murojaatnomasi, 24.01.2020, <http://www.pressservice.uz>
3. "Science and Education" Scientific Journal / Impact Factor 3.848
4. O‘zbekiston Respublikasining “Ta’lim to‘g‘risida”gi O‘RQ-637-son Qonuni.
5. “Nodavlat ta’lim tashkilotlari faoliyatini takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi qarori.
6. <https://interonconf.org/index.php/den/article/view/3536>
7. <https://avtovsamare.ru/uz/menedzhment-profil-finansovyi-profil-vysshego-obrazovaniya/>